

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Archeologische opvolging bij infrastructuurwerken inzake waterbeheersing

Subopdracht Waterbouwkundige werken op de Grote Gete te Tienen

Els Meirsman

2009

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Context	4
	2.1 Topografie	4
	2.2 Bodem.....	4
	2.3 Archeologie	5
3	Methodiek	7
4	Resultaten van de archeologische begeleiding	8
	4.1 Geologie.....	8
	4.2 Archeologie	11
5	Advisering	11
6	Conclusie	11
7	Literatuur	11

Voorwoord

Dit rapport is de neerslag van de archeologische begeleiding die plaats had in september 2009 in de stad Tienen naar aanleiding van de infrastructuurwerken betreffende waterbeheersing op de Grote Gete.

Onze dank gaat uit naar de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) die het onderzoek mogelijk maakte. De samenwerking tussen de VMM vertegenwoordigd door Werner Boets, aannemer Herbosch-Kiere vertegenwoordigd door Alex Van Turnhout en de Eenheid Prehistorische Archeologie heeft voor een vlotte uitvoering van het archeologische luik van het project gezorgd. Ook een woord van dank aan Tom Debruyne (Portiva) en Els Patrouille (Agentschap R-O Vlaanderen, Onroerend Erfgoed) voor de vlotte samenwerking en de inhoudelijke input.

Opgraving

Vergunningsnummer:	2009/248
Datum aanvraag:	10/08/2009
Naam aanvrager:	MEIRSMAN Els
Naam site:	Tienen, Moespikvest

Colofon

EPA rapport 12

Locatie Grote Gete aan de Sint-Helenavest en Moespikvest te Tienen

Kadasterperceel nrs afdeling 2, sectie F
percelen: openbaar domein (Sint-Helenavest, Moespikvest)

Opdrachtgever Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)
Afdeling Operationeel Waterbeheer
Buitendienst Hasselt
Schiervellaan 7
3500 Hasselt

Uitvoerder Katholieke Universiteit Leuven, Eenheid Prehistorische Archeologie
Projectleider dr. Bart Vanmontfort
Dagelijkse leiding Els Meirman

Periode september 2009
Opslag archeologica Katholieke Universiteit Leuven, Eenheid Prehistorische Archeologie
Opslag archief Katholieke Universiteit Leuven, Eenheid Prehistorische Archeologie

1 Inleiding

In opdracht van de Vlaamse milieumaatschappij (VMM) worden waterbouwkundige werken uitgevoerd op de Grote Gete te Tienen. Het plangebied bevindt zich aan de kruising van de Moespikvest en de Sint-Helenavest.

Gezien de ligging van de geplande werkzaamheden adviseerde het Agentschap RO-Vlaanderen, onroerend erfgoed, een archeologische begeleiding van de werken. De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) vertrouwde deze opdracht toe aan de Eenheid Prehistorische Archeologie van de K.U.Leuven. Met het oog op het uitvoeren van de archeologische begeleiding werd door het Agentschap RO-Vlaanderen een opgravingsvergunning afgeleverd.

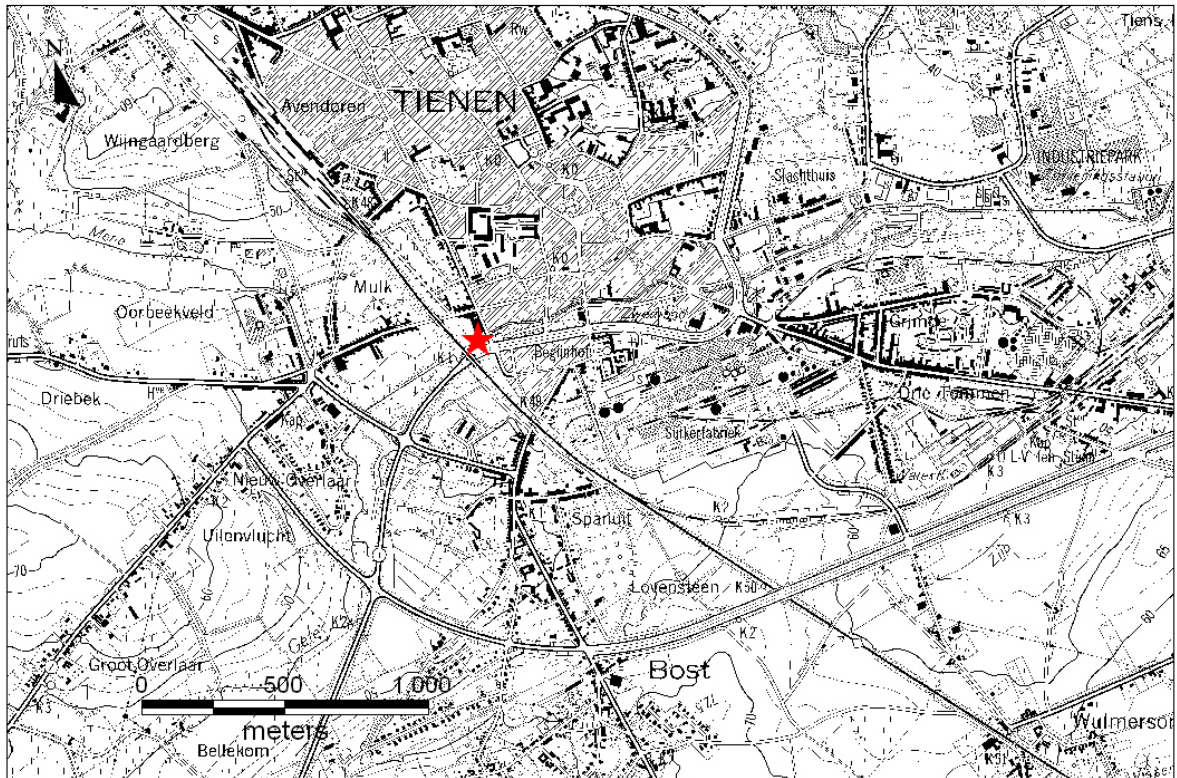
Doel van de archeologische begeleiding is het identificeren van mogelijk aanwezige archeologische sporen en de documentatie van deze sporen door middel van een opgraving. Elk grondverzet dat het vernielen van de oorspronkelijke bodemopbouw inhoudt tijdens de werkzaamheden, werd dan ook archeologisch opgevolgd.

De volgende hoofdstukken bespreken achtereenvolgens de geologische, topografische en archeologische context van het plangebied (hoofdstuk 2), de methodiek van de archeologische begeleiding (hoofdstuk 3), de resultaten van de archeologische begeleiding (hoofdstuk 4) en de advisering (hoofdstuk 5).

2 Context

2.1 Topografie

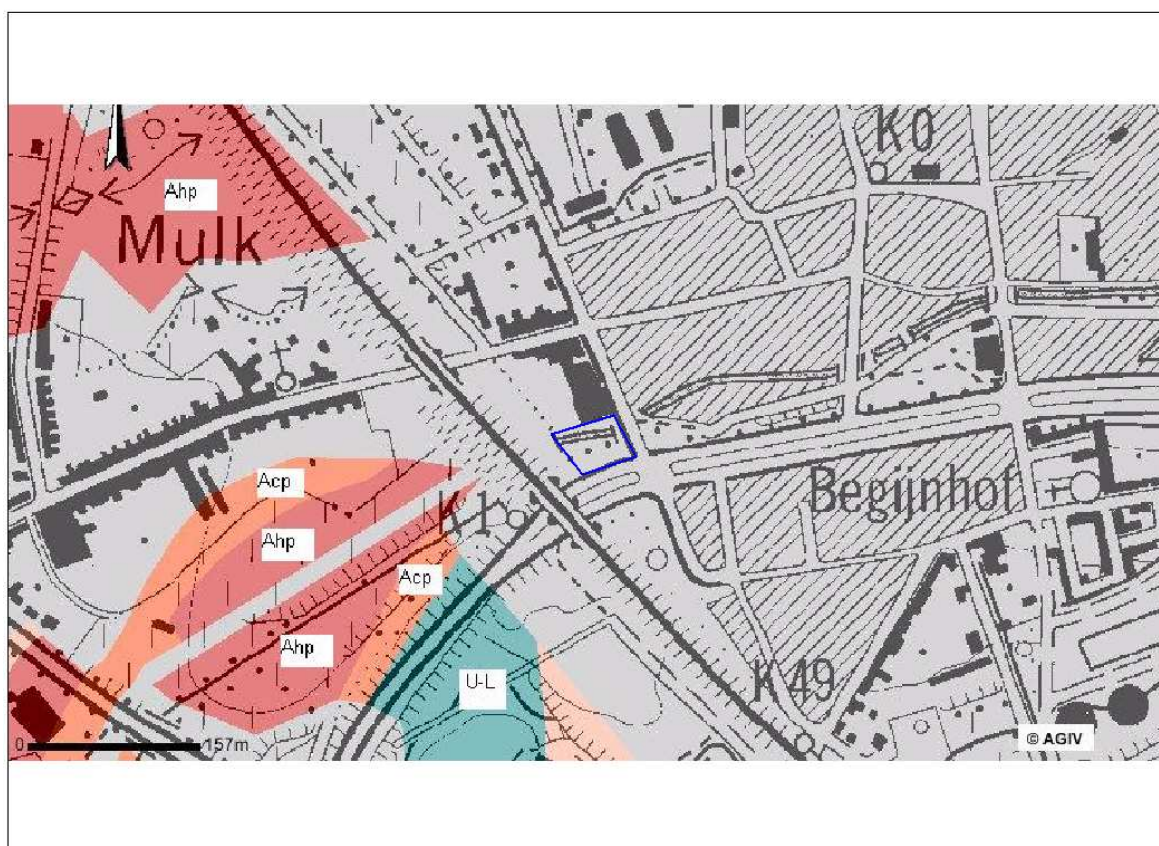
Het plangebied beslaat een deel van de rechter- en linkeroever van de Grote Gete en bevindt zich ten zuidoosten van het kruispunt tussen de Moespijvest en de Sint Helenavest (Figuur 1).

Figuur 1. De situering van het plangebied (rode ster) op de topografische kaart (digitale versie van de topografische kaart van België 1/10.000, zwart-wit, © NGI/AGIV).

2.2 Bodem

De bodemopbouw in het eigenlijke plangebied is niet gekarteerd op de bodemkaart van België gezien de stedelijke omgeving. In de directe omgeving zijn wel bodemgegevens voorhanden, meer bepaald meteen ten westen van het plangebied (Figuur 2). Een gelijkaardige bodemopbouw kan dus ook verwacht worden in het eigenlijke plangebied, mits de bodemopbouw intact bewaard is gebleven. De oevers van de Grote Gete bestaan uit natte leembodems zonder profielontwikkeling (Ahp) die overgaan naar matig droge leembodems zonder profielontwikkeling iets verder weg van de oevers. Ten zuiden van de Gete is er een complex van zware klei- en zandleemgronden aanwezig (U-L, Belgische bodemclassificatie).

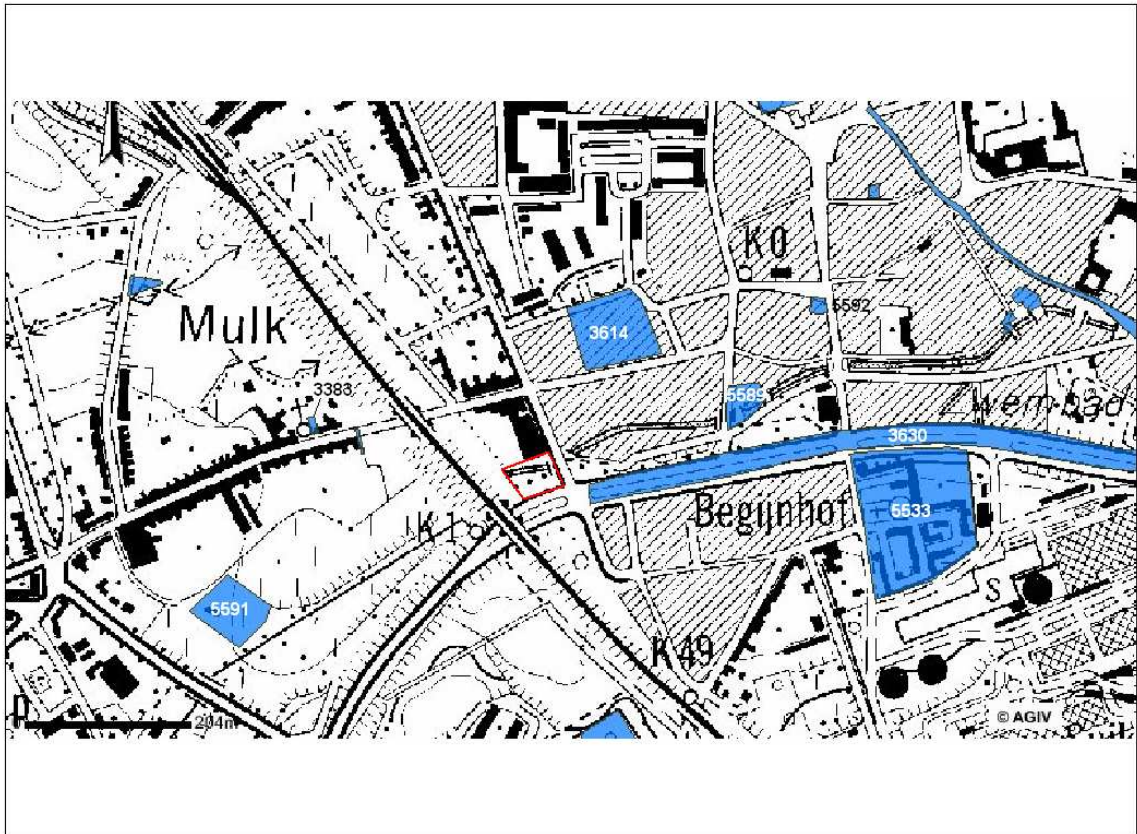
Figuur 2. Uitsnede van de Bodemkaart van België met de locatie van het plangebied (blauwe polygoon)
(Digitale versie van de Bodemkaart van België © AGIV; www.Agiv.be)

2.3 Archeologie

In de omgeving van het plangebied zijn verschillende archeologische vindplaatsen bekend, die werden opgenomen in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI). Tabel 1 geeft een overzicht van deze vindplaatsen en figuur 3 de situering ervan op de kaart. Het betreft voornamelijk bouwkundige resten uit de Late Middeleeuwen van religieuze oorsprong (kapel (CAI nr. 3383) en begijnhof (CAI nr. 5533)) en industriële oorsprong (moutmolens (CAI nrs 5591, 5589, 5592)). Site aan de Borggracht (CAI nr. 3630) betreft een restant van de verdedigingswerken van Tienen bestaande uit een wal en de onderbouw van de Nova Porta (=Bostsepoort). Een enkel Romeins graf (CAI nr. 3614) is aangetroffen op ca. 200 meter van het huidige projectgebied.

Tabel 1. Overzicht van de vindplaatsen in de omgeving van het plangebied op basis van de CAI.

CAI nr	Locatie	periode	literatuur
3383	Theobaldkapel	Late Middeleeuwen	Kempeneers 1999: 746-748.
3614	Hoegaardenstraat	Romeinse Tijd	Niclaes 1988.
3630	Borggracht	Late Middeleeuwen	Provoost 1998: 70-71.
5533	Begijnhof	Late Middeleeuwen	Deneef 2008: 210-212.
5589	Driemolen	Late Middeleeuwen	Kempeneers 1999: 784-785 en 1081.
5591	Mulkmolen	Late Middeleeuwen	Kempeneers 1999: 733 en 1067.
5592	Banmoutmolen	Late Middeleeuwen	Kempeneers 1999: 769-771 en 1082.

Figuur 3. Gekende archeologische waarnemingen in de omgeving van het plangebied (rode polygoon op de afbeelding) met de CAI-nummers (bron: Centrale Archeologische Inventaris).

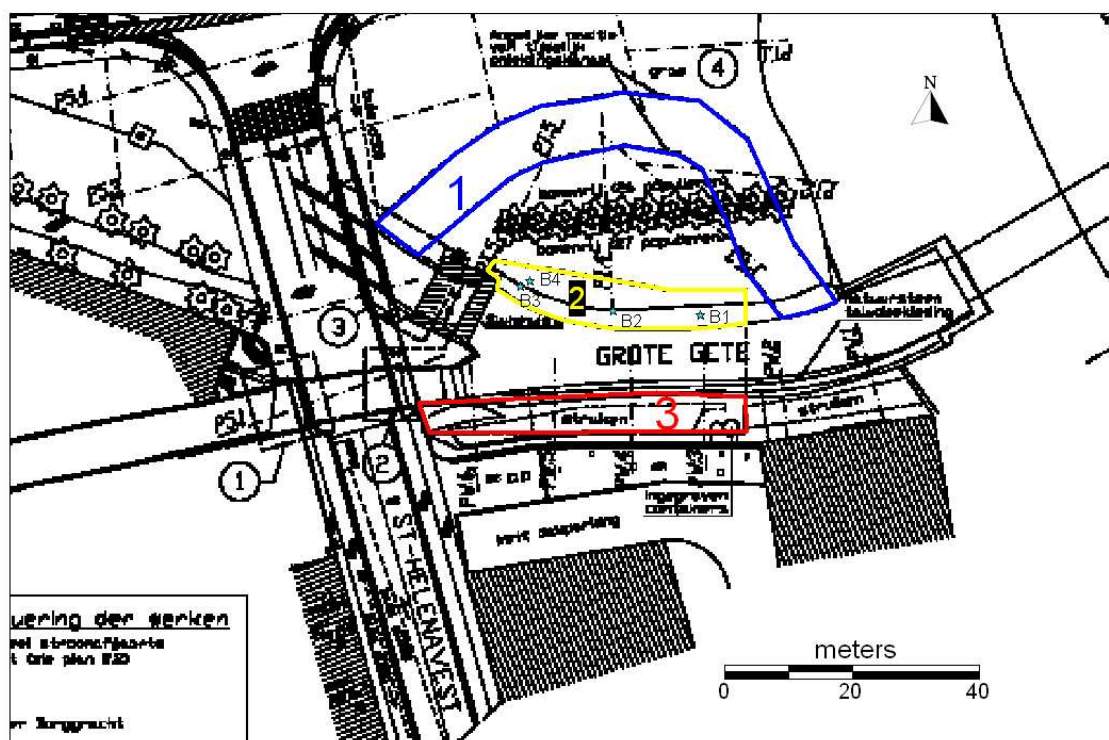
3 Methodiek

De archeologische begeleiding bestaat uit een begeleiding van de graafwerkzaamheden, de registratie en de waardering van eventueel aanwezige archeologische resten. De graafwerkzaamheden situeren zich in drie zones die hier apart behandeld zullen worden.

Het verloop van de Grote Gete wordt voor de werkzaamheden omgeleid via het tracé aangeduid op figuur 4 met een blauwe polygoon. Het tracé is ongeveer 86m lang en 8 m breed. Dit tracé is vanaf het maaiveld uitgegraven tot op het diepste niveau circa 3.5 meter beneden maaiveld of 39m TAW. Het ontgraven is op de voet gevolgd en gecheckt op de aanwezigheid van archeologische waarden.

Een tweede te ontgraven zone betreft de noordelijke oever van de Grote Gete (gele polygoon figuur 4) met een oppervlakte van circa 40m bij 5m. Hier gebeurt de ontgraving in twee fasen. Eerst is de zone afgegraven tot circa 1.5 à 2 meter beneden maaiveld ofwel 41m TAW. Deze ontgraving is volledig opgevolgd op de aanwezigheid van archeologische waarden. Om verder een inzicht te krijgen in de bodemopbouw en de aanwezigheid van archeologische waarden in deze zone, zijn er vier boringen gezet tot 2 meter onder het aangelegde vlak (39m TAW). Dit niveau is de maximale diepte van de uitgraving in deze zone. De resultaten van de boringen geven vervolgens een inschatting over de aanwezigheid van archeologische waarden en hebben ertoe geleid dat de verdere ontgraving archeologisch niet verder opgevolgd diende te worden.

Een derde zone betreft de zuidelijke oever van de Grote Gete (rode polygoon figuur 4). De zone beslaat een oppervlakte van 50m lang en 3m breed. De ontgraving is hier niet archeologisch begeleid gezien de beperkte breedte van de zone en de sterk verstoorde bodem langs de noordoever van de Grote Gete.

Figuur 4. Overzicht plangebied te Tienen met de verschillende uitgravingszones (bron: plan Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)).

4 Resultaten van de archeologische begeleiding

4.1 Geologie

Van boven naar onder ziet de geologische opbouw van het plangebied er als volgt uit:

De toplaag in het plangebied is sterk geroerd. De diepte van verstoring varieert van circa 1 m tot plaatselijk 3 m. Tot de jaren 1960 hebben op deze plaats woningen gestaan die aan de grondslag liggen van deze verstoringen. De samenstelling van deze toplaag bestaat uit zand, klei, baksteen en ander puin (figuur 5 en 7).

Onder de sterk geroerde afdekking is een egaal en homogeen zandige leem aangetroffen van maximaal 140 cm dik (boring 2, figuur 6). Hier en daar is er in dit pakket in de boringen baksteenpuin waargenomen. Of dit van natuurlijke dan wel antropogene oorsprong is, is niet duidelijk. Mogelijk is het pakket gedeeltelijk opgebracht of geroerd, wat de aanwezigheid van baksteenfragmentjes verklaart.

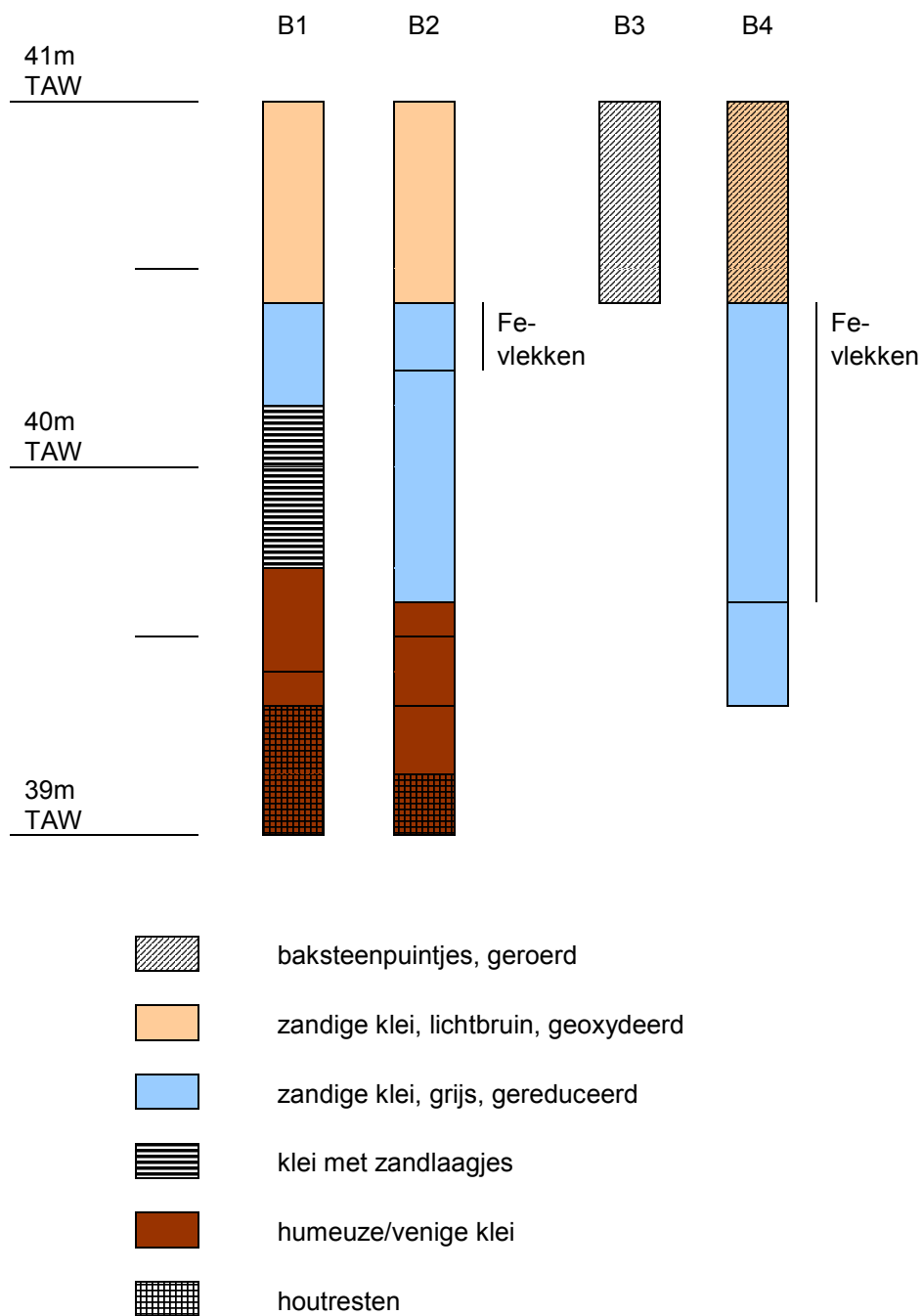
In boring 1 gaat dit pakket abrupt over in een typisch fluviaatiele oeverafzetting bestaande uit een afwisseling van klei- en kleiige zandlaagjes. Het pakket is circa 40 cm dik.

De diepst waargenomen sedimenten bestaan uit een humeuze, lichtzandige klei die venig wordt naar onderen toe met houtresten. Dit niveau is over het gehele plangebied waargenomen (figuur 6, 8 en 9) en zijn typerend voor de natte omgeving in de nabije omgeving van een rivier.

Samenvattend bestaat de geologische opbouw in het plangebied uit fluviaatiele afzettingen die afgedekt zijn met een vermoedelijk deels opgebracht leempakket. Wanneer dit pakket is opgebracht is niet duidelijk. De aanwezigheid van baksteenpuntjes wijst op een datering ten vroegste gedurende de Late Middeleeuwen en ten laatste voorafgaande aan de woningbouw die in de jaren 1960 is afgebroken. De toplaag is door de afbraak van de woningen diep verstoord.

Figuur 5. Oostprofiel in de zone noordoever na de eerste fase van de ontgraving tot circa 1.5m beneden maaiveld.

Figuur 6. Boorprofielen van boringen 1 tot en met 4.

Figuur 7. Bodemprofiel tijdens het uitgraven van het omleggingstracé.

Figuur 8. Vlak en deel van het ongeroerde profiel van het omleggingstracé in het plangebied.

Figuur 9. Klei- en venige kleisedimenten waarneembaar in het vlak tijdens het uitgraven van het omleggingstracé in het plangebied.

4.2 Archeologie

De archeologische opvolging van de graafwerkzaamheden in het plangebied aan de Sint-Helenavest hebben geen archeologische waarden aan het licht gebracht. Het plangebied is diep verstoord door sub-recente woningbouw en -afbraak.

5 Advisering

Gezien het ontbreken van archeologische waarden in het plangebied, kent het plangebied een lage archeologische waardering. De werkzaamheden kunnen dan ook worden afgerond worden zonder bijkomende archeologische maatregelen.

6 Conclusie

In september werden in Tienen aan de Sint-Helenavest waterbeheerswerken uitgevoerd. Deze werken bestaan uit het ontgraven van een deel van de linker- en rechteroever van de Grote Gete. De werkzaamheden zijn archeologisch begeleid door de graafwerkzaamheden op de voet te volgen. Bijkomend werden enkele boringen geplaatst in de hoop het paleolandschap beter te kunnen karakteriseren. Uit het onderzoek blijkt dat het plangebied diep verstoord is door subrecente woningbouw en afbraak. In het gehele plangebied zijn er geen archeologische sporen en/of artefacten aangetroffen.

7 Literatuur

- Deneef, R. (ed.) 2008: Historische tuinen en parken van Vlaanderen. Inventaris Vlaams-Brabant. Zuidoostelijk Brabant-Haspengouw. Geetbets, Hoegaarden, Kortenaken, Landen, Linter, Tienen, Zoutleeuw, Monumenten en Landschappen Cahier 16, 210-212.
- Kempeneers, P. 1999: Thuis in Thienen, II, z.p.
- Niclaes, M. 1988: De begraafplaatsen uit de romeinse tijd in Vlaams-Brabant, 2 delen, onuitgegeven licentiaatsthesis, p. 210.
- Provoost, A. 1998: Blik op het bodemarchief van Oost-Brabant, 70-71, Leuven.

Eenheid Prehistorische Archeologie

Geo-Instituut
Celestijnenlaan 200E, bus 2409
BE-3000 Leuven

tel + 32 16 32 64 58

fax + 32 16 32 29 80

prehistorische.archeologie@ees.kuleuven.be